SZENTGYÖRGYI PÉTER

A Putnoki-dombság északi és keleti részének fátlan termőhelyein élő orchideái

A címben megjelölt területen eddig 14 orchideafajt sikerült megtalálnom, 1 faj *(Listera ovata)* pedig irodalomból ismert. Közülük 7 csak fás vegetációjú területeken fordul elő (a *Neottia nidus-avis*, 3 *Cephalanthera* és 3 *Epipactis* faj). A következőkben a terület fátlan élőhelyein élő orchideafajok előfordulási viszonyait ismertetem.

Nedves rétek

Orchis laxiflora subsp. elegans-t sikerült eddig csak kimutatni. Ez az alfaj az Észak-Magyarországi-Középhegységben különösen ritka, a hazánkban gyakoribb subsp. palustris a vizsgált területen eddig nem került elő. Az subsp. elegans-nak 3 élőhelye is ismert.

- Felsőnyárád Kelecsény út felüli dűlő: 1993-ban 3, 1994-ben 5 virágzó példány, 1995. 06. 09-én 1 virágzó, 1 letört és 1 elhajolt szárú példány (utóbbi kettő vihar vagy "emberi hatás" eredményeként), 1995. 06. 13-án és 1996-ban nem találtam. Az élőhelytől kb. 50 km-re trágya lerakat, kb. 10 m-re szántóföld, 1996-ban az élőhelyen tömeges lett a ragadós galaj.
- Dövény Felső rét: 1996. 06.1. egy virágzó példány magassásosban.
- Kánó Zálogos: kb. 1 ha területű nedves réten 1996. júniusában 71 virágzó példányt számoltam (a legnagyobb 106 cm magas volt). Erre az élőhelyre Fügedi László hívta fel a figyelmemet.

Lejtősztyepprétek és hegyi rétek

A terület lejtősztyepprétjei helyenként hegyi rétekkel keveredve sok védett növényfajnak kínálnak élőhelyet. Legértékesebbek és legfajgazdagabbak a Zádorfalva környéki sztyepprétek (Rakottyás-tető, Iván-tető) valamint a felsőnyárádi Kővágó és a ragályi Ortványkert, de szintén értékes az alsószuhai Virágoldal, a gömörszőlősi Karufészke-tető, a szuhafői Virágdomb és a zádorfalvai Előhegy és Nagy-Szőlő-tető is. Ezeken az élőhelyeken az orchideákon kívül többek között az alábbi védett növények fordulnak elő: *Anemone sylvestris* (Iván-tető), *Chamaecytisus albus, Polygala major, Linum flavum, L. hirsutum, L. tenuifolium, Prunella grandiflora (*Iván-tető), *Aster amellus, Carlina acaulis* (Rakottyás-tető több száz példány, Iván-tető és Ortvány-kert néhány példány), *Jurinea mollis* (Szuhafő Tőkés, Virágdomb) *Centaurea triumfettii subsp. axillaris, Dianthus deltoides, Lilium martagon* (Szuhafő Tőkés, az *erdőkben gyakoribb), Ornithogalum pyramidale, Stipa pennata* (Rudabánya Bodon, Kővágó)

A lelőhely orchideái

Platanthera bifolia: borókásokban és a környéki hegyi réteken elég gyakori (Jákfalva, Alsószuha és Aggtelek környéke), néha ezektől távolabbi hegyi réteken (Ortvány-kert, Rakottyás-tető), sőt kivételesen lejtősztyeppréteken (Virágoldal, Virágdomb, Ragály Batyik-völgy felett) is előfordul néhány szála. Virágzási ideje május-június.

Gymnadenia conopea: Rakottyás-tetőn 1996 júniusában 12 virágzó példány sztyeppréten.

Orchis morio: 1995-ben megtalált több, néhány százas állománya (Kővágó lejtősztyepp, Ortvány-kert hegyi rét). 1996-ban nem virágzott. Hegyi réteken nagyobb - ezres - állománya Aggtelek Bacsónyakon (Fügedi L. verb.) néhány tő Rudabánya Torok-oldal és Zádorfalva Cseres-alja. Májusban virágzik. További adatok: SZENTGYÖRGYI (1994).

Orchis ustulata: június végén virágzik a következő fajjal azonos helyeken. 1996-ban Iván-tetőn 2, a Rakottyás-tetőn több, mint 50 virágzó példányt találtam.

Orchis tridentata: a sztyepprétek májusi dísze, 1996-ban megtalált virágzó példányai: virág-domb (3) Iván-tető (2+22), Nagy-Szőlő-Tető (81+5), Rakottyás-tető (44+44+3+2). A Rakottyás-tető és a Nagy-Szőlő-tető közötti két kis halmocskán májusban domináns faj, itt 152 ill. 76 virágzó példányt számoltam.

Orchis purpurea: erdőkön kívül - olykor azoktól távoli - fátlan élőhelyeken is megjelenik: Alsószuha Lánc-oldal, Felsőnyárád Kővágó, Gömörszőlős Karufészke-tető, ugyanott Kasza-hegy, ugyanott Zánkó hegy, Ragály, Batyik-völgy felett ugyanott Ortványkert, Szuhafő Petőháza, Zádorfalva Bakó, ugyanott Előhegy, ugyanott Iván-tető, ugyanott Rakottyás-tető. Májusban virágzik.

IRODALOM

JAKUCS, P. 1954 Újabb adatok a Tornense flórájához. Ann. Biol. Univ. Hung. II.: 235-243

MOLNÁR, A., SULYOK, J., VIDÉKI, R. 1995 Vadon élő orchideák. Kossuth , Budapest, 160 pp

SZENTGYÖRGYI, P. 1994 Adatok a Putnoki-dombság flórájához. Calandrella, VIII/1-2: 54-61.